

● عنوان و نام پدیدآور: فرهنگنامه طلایی/نویسندگان زهرا باقری ... [و دیگران]؛ ویراستار ادبی بهروز رضایی کهریز؛ مشاوران حسین سوزنچی ... [و دیگران]؛ تصویرگران اکبر افشار ... [و دیگران]. ● مشخصات نشر: تهران: نشر طلایی، ۱۴۰۲. ● مشخصات ظاهری: ۳۲۸ ص.؛ مصور. ● شابک: ۸۵-۱-۷۹۹۳-۶۲۲-۹۷۸ ● وضعیت فهرست نویسی: فیبا ● یادداشت: نویسندگان زهرا باقری، علیرضا باقری جبلی، خاطره بهی، یاسمن حسن بیگی، فاطمه حسینی زواری، عرفان خسروی ... ● یادداشت: مشاوران حسین سوزنچی، محمد شمخانی، محمدصادق فرهادی نیا، نازیلا ناظمی، رحیم ولایتی. ● یادداشت: تصویرگران اکبر افشار، محمدرضا اکبری، میثم برزا، فرهاد جمشیدی، محمد حقانی، امیر خالقی، محمدرضا دوست محمدی ... [و دیگران]. ● موضوع: اطلاعات عمومی ● Encyclopedias and dictionaries. ● دایره المعارف ها و واژه نامه ها ● Handbooks, vade-mecums, etc. ● شناسه افزوده: باقری، زهرا، ۱۳۶۴- ● شناسه افزوده: افشار، اکبر، ۱۳۵۴-، تصویرگر ● رده بندی کنگره: AG۳۶ ● رده بندی دیویی: ۳۹ ● شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۲۴۸۶۶ ● اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا ●

دبیران طرح: علی رضا باقری جبلی، بهروز رضایی کهریز، محمدرضا سهرابی

نویسندگان: زهرا باقری، علی رضا باقری جبلی، خاطره بهی، یاسمن حسن بیگی، فاطمه حسینی زواری، امید سیفی، عرفان خسروی، حسین دانشور، جعفر ربانی، زهرا داوری کیا، بهروز رضایی کهریز، مهدی زارعی، محمدرضا سهرابی، سیاوش شایان، محمد شمخانی، سیروس غفاریان، ملیکا قلیچ پور، اسفندیار معتمدی

ویراستار ادبی: بهروز رضایی کهریز

ویراستاران علمی: بهروز رضایی کهریز، خاطره بهی، زهرا باقری، محمد شمخانی، محمدصادق فرهادی نیا

مشاوران: حسین سوزنچی، محمد شمخانی، نازیلا ناظمی، رحیم ولایتی

تصویرگران: اکبر افشار، محمدرضا اکبری، میثم برزا، فرهاد جمشیدی، محمد حقانی، امیر خالقی، محمدرضا دوست محمدی، حمیدرضا رشیدیان، علی دشتکی، حسن روح الامین، حسین صافی، مرتضی یزدانی، رباب قاسمی

تصاویر سه بعدی: الهام محبوب و الهام شفیعی

عکاسان: حامد بادامی، افشین بختیار، حمید جدیری خدشناس، مجید ذاکری، فرهاد سلیمانی، بهنام صحو،

حسن غفاری، سید بابک موسوی، فاطمه ناصری آلاشتی، حسن معمری، حسن مقیمی، مجید ناگهی،

هاتف همایی، امیر یگانه، امیرجعفری، فروتنی، سیامک ایمان پور، جاوید نیکپور، قاسمی، علی محمدی

مدیر هنری و تولید: کاظم طلایی

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه چاپ اول: ۱۴۰۳ شابک: ۸۵-۱-۷۹۹۳-۶۲۲-۹۷۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت واژه پرداز اندیشه

تلفن همراه مدیر بازرگانی: ۰۹۱۲۶۰۱۶۴۱۹

www.talace.ir nashre.talace@gmail.com

همه حقوق چاپ و نشر کتاب «فرهنگ نامه طلایی» برای نشر طلایی محفوظ است.

هرگونه بهره برداری از این اثر به اجازه کتبی از ناشر نیاز دارد.

فرهنگ نامہ
طلایی

نشر طلایی فرهنگ نامه طلایی

فرهنگ نامه تک جلدی طلایی تهیه شده است تا به پرسش های اولیه و عمومی شما درباره فضا، زمین، جانوران، قاره ها و کشورها، دین و زندگی، هنر و ورزش، تاریخ، فناوری و بدن انسان پاسخ داده شود. ما کوشیده ایم محتوای کتاب، درست، دقیق و به روز باشد، و زبان آن نیز روشن و خالی از ابهام و پیچیدگی باشد؛ افزون بر این، شما بتوانید مطلب مورد نظر خود را به آسانی در آن بیابید و با خیالی آسوده، به آن اطمینان کنید. این دانستنی ها در قالب مقاله هایی درآمده و با توجه به عنوان مقاله ها، به صورت موضوعی چیده شده اند. فهرست عنوان ها نیز پیش از آغاز هر بخش آمده است. شما با مراجعه به این فهرست، می توانید موضوع مورد نظر خود را بدون ورق زدن کتاب، پیدا کنید.

اگر موضوع مورد نظر شما در این فهرست نیامده است، به دنبال مقاله های مرتبط با آن بگردید. راه ساده تر این است که به بخش نمایه در انتهای کتاب مراجعه کنید. نمایه فهرستی از کلیدواژه هایی است که در این فرهنگ نامه به کار رفته اند. این کلیدواژه ها به ترتیب حروف الفبا آورده شده اند و در مقابل هر کدام، صفحه یا صفحه هایی که آن کلیدواژه در آنجا به کار رفته، مشخص شده است. با مراجعه به این صفحه ها می توانید درباره کلیدواژه یا در حقیقت، موضوع مورد نظر خود اطلاعاتی به دست آورید.

با ساختار مقاله‌های فرهنگ‌نامه آشنا شوید

راهنمای زیر به شما کمک می‌کند از مقاله‌های این فرهنگ‌نامه بهتر و بیشتر بهره ببرید.

مطالب فرهنگ‌نامه‌طایبی به چند بخش تقسیم شده است. هر یک از این بخش‌ها با یک شکل و رنگ تعریف شده است. ابتدای هر بخش، یکی از این شکل‌ها دیده می‌شوند:

بدن انسان

فتاوری

تاریخ

هنر و ورزش

دین و زندگی

قاره‌ها و ...

جانوران

زمین

فضا

در کادرهای بیشتر بدانییم، رویدادهای مهم، آمارهای ضروری و دانستنی‌های مفید دیگر گنجانده شده‌اند.

تصویرهای کوچک حاشیه صفحه، با معرفی موضوعی خاص، به روشن شدن موضوع اصلی کمک می‌کنند.

عنوان اصلی در گوشه راست صفحه قرار دارد.

مقاله‌ها با تعریف بسیار خلاصه‌ای از موضوع آغاز می‌شوند.

نرم‌تنان

نرم‌تنان بی‌مهره‌اند و چنانکه از نامشان پیداست بدنی نرم دارند. حشرات، لیس‌ها، صدف‌های دوکفه‌ای، هشت‌پاها، و نرم‌تنان مرکب در این گروه جای می‌گیرند. بیشتر نرم‌تنان صدفی سخت دارند که از بدنشان محافظت می‌کند. در انواعی از نرم‌تنان، مانند هشت‌پا و چند نوع از لیس‌ها، وظیفه محافظت از اندام‌های درونی، به جای صدف به پوستی نسبتاً سخت سپرده شده است. بیشتر نرم‌تنان در آب زندگی می‌کنند.

هشت‌پا

هشت‌پاها برخلاف بیشتر نرم‌تنان صدف ندارند. به همین دلیل آن‌ها برای آسیب‌ناپذیری از دست دشمنان خود در اطرافها و شکاف سنگ‌ها پنهان می‌شوند. بزرگ‌ترین نرم‌تن جهان هشت‌پایی است به نام اسکولوپلریک که در نزدیکی قطب جنوب زندگی می‌کند. طول بدن این نرم‌تن به ۱۲ متر وزن آن به ۵۰۰ کیلوگرم می‌رسد. به اسکولوپلریک ماهی مرکب هم می‌گویند. چون هنگام احساس خطر، ماده‌ای مانند مرکب سیاه در آب پخش می‌کند.

چت‌آبی

پایانی سرپایان روی سر آن‌ها قرار دارند. به همین دلیل، گاهی به آن‌ها «ماهی سرپایان» هم می‌گویند. حرکت سرپایان به کمک یک جفت آبی انجام می‌شود. این جانوران برای حرکت کردن، آب را به شدت از میان اندام قیف مانند خود خارج می‌کنند. آن‌ها می‌توانند جهت اندام قیف مانندشان را تغییر دهند و به همه طرف حرکت کنند.

بزرگ‌ترین چشم

چشم اسکولوپلریک ۳۰ تا ۴۰ سانتی‌متر قطر دارد و بزرگ‌ترین چشم جهان است. چشم سرپایان که اسکولوپلریک یکی از آن‌هاست، شباهت زیادی به چشم مهره‌داران، از جمله انسان، دارد.

جلیسم، نوعی نرم‌تن بی‌مهره است که به صدف ندارد. بدن آن از یک ماده شفاف و ژله‌ای تشکیل شده است.

ناutilus، نوعی نرم‌تن دریایی است که در صدف دوکفه‌ای خود زندگی می‌کند.

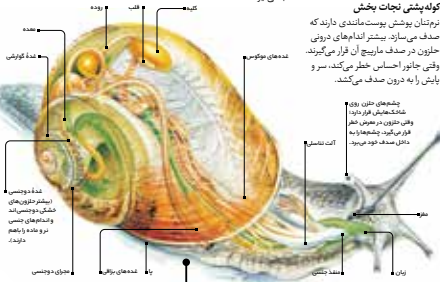
لیمو، نوعی نرم‌تن است که صدف ندارد و در خشکی زندگی می‌کند.

پوشش بدن
هشت‌پاها و نرم‌تنان بی‌مهره دیگر هیچ پوستی ندارند. اما بعضی از آن‌ها، مانند لیس‌ها، پوستی ضخیم و چرمی دارند که آن‌ها را از آسیب‌های محیطی محافظت می‌کند.

نرم‌تنانی با صدف‌های لولادار
همه دوکفه‌ای‌ها در آب زندگی می‌کنند. برخی به سنگ‌ها می‌چسبند و بی‌حرکت می‌مانند، اما بعضی می‌توانند در شن و گال فرو روند. این جانوران جریان آب را به درون صدف باز خود می‌کشند و فردایی کوچک‌تر را از آب جدا می‌کنند. آن‌ها مهره‌داران، اکسیرین موود نیاز خود را از آب می‌گیرند.

صدف دوکفه‌ای، نوعی نرم‌تن است که در آب زندگی می‌کند.

کوله پیشی نجات بخش
نرم‌تنان پوشش پوستی مانندای دارند که صدف می‌سازد. بیشتر اندام‌های درونی حشرات در صدف ماریچچ آن قرار می‌گیرند. وقتی جانور احساس خطر می‌کند، سر و پایش را به درون صدف می‌کشند.

در صدف دوکفه‌ای، دو نیمه صدف وجود دارد. در بعضی از گونه‌ها، این دو نیمه صدف می‌توانند از هم جدا شوند. در بعضی دیگر، این دو نیمه صدف به هم چسبیده‌اند و نمی‌توانند از هم جدا شوند.

در بعضی از گونه‌ها، این دو نیمه صدف به هم چسبیده‌اند و نمی‌توانند از هم جدا شوند.

عنوان‌های داخلی، بندهای یک مقاله را از هم جدا می‌کنند.

نمایهای بزرگ با ریزه‌کاری‌های فراوان به شرح بیشتر موضوع کمک می‌کنند.

برای درک بهتر تصویر، بخش‌هایی از آن بزرگ‌تر نشان داده شده‌اند.

هر مقاله به چند بند نیمه مستقل تقسیم می‌شود.

فهرست موضوعی

جانوران

۱۱۰	آسیای مرکزی
۱۱۲	خاورمیانه
۱۱۴	ایران
۱۱۶	قفقاز و آسیای صغیر
۱۱۸	شبه قاره هند
۱۲۰	استرالیا
۱۲۲	آفریقا
۱۲۴	آمریکای جنوبی
۱۲۶	آمریکای شمالی
۱۲۸	آمریکای مرکزی
۱۳۰	ایالات متحده آمریکا
۱۳۲	اروپا
۱۳۴	اروپای شرقی
۱۳۶	یونان و کشورهای بالکان
۱۳۸	اسکاندیناوی
۱۴۰	روسیه و کشورهای بالتیک
۱۴۲	شمالگان و جنوبگان
۱۴۴	پرچم

دین و زندگی

۱۴۸	دین
۱۵۰	دین اسلام
۱۵۱	دین زرتشتی
۱۵۲	دین مسیحیت
۱۵۳	دین یهود
۱۵۴	خدا
۱۵۶	پیامبر
۱۵۸	امام
۱۶۰	تمدن اسلامی

قاره‌ها و کشورها

۱۰۴	آسیا
۱۰۶	آسیای شرقی
۱۰۸	آسیای جنوب شرقی

فضا

۱۰	ستاره و کهکشان
۱۲	منظومه شمسی
۱۴	خورشید و ماه
۱۶	دنباله دار، شهاب‌واره و ...
۱۸	فضانورد و فضاپیما

زمین

۲۲	زمین
۲۴	جَوّ
۲۶	زمان
۲۸	زمین‌لرزه
۳۰	آب و هوا و اقلیم
۳۲	اقیانوس
۳۴	رود و دریا
۳۶	کوه و درّه
۳۸	غار
۴۰	فسیل
۴۲	خاک
۴۴	سنگ
۴۵	کانی‌ها و سنگ‌های
۴۶	سوخت‌های فسیلی
۴۸	بیابان
۵۰	جنگل
۵۲	گیاهان
۵۴	قارچ‌ها
۵۶	حفاظت از محیط زیست
۵۸	عجایب هفتگانه جهان

۲۷۱	خودروی سواری	۲۲۲	میان‌رودان	۱۶۲	فلسفه
۲۷۲	میکروسکوپ	۲۲۴	برده‌داری	۱۶۴	زندگی پس از مرگ
۲۷۴	تلسکوپ	۲۲۶	ایران دوره اسلامی	۱۶۶	آداب و رسوم
۲۷۶	ریات	۲۲۸	قرون وسطا و نوزایی	۱۶۸	آموزش و پرورش
۲۷۸	رایانه	۲۳۰	امپراتوری روم	۱۷۰	زبان
۲۸۰	رادار و سونار	۲۳۲	یونان باستان	۱۷۲	ادبیات
۲۸۲	حمل و نقل	۲۳۳	امپراتوری مغول	۱۷۴	کتاب و چاپ
۲۸۴	هوانورد	۲۳۴	جهان‌گردان و کاشفان	۱۷۶	رسانه
۲۸۶	قطار	۲۳۶	انقلاب	۱۷۸	قانون و پلیس
۲۸۸	ماشین	۲۳۸	تروریسم	۱۸۰	پوشاک
۲۹۰	اختراع و کشف	۲۴۰	جنگ	۱۸۲	پول
۲۹۲	ساخت و ساز			۱۸۳	تجارت
۲۹۴	سد				
۲۹۶	آسمان خراش و برج				
۲۹۸	چوب و کاغذ	۲۴۴	فناوری	۱۸۶	نقاشی
۳۰۰	پلاستیک	۲۴۶	زیست فناوری	۱۸۴	عکاسی
۳۰۱	شیشه	۲۴۸	علم	۱۸۸	خوش‌نویسی
۳۰۲	فلزات و ...	۲۵۰	الکتریسته	۱۹۲	طراحی گرافیک
		۲۵۲	مغنایس	۱۹۴	سینما
		۲۵۳	اتم و مولکول	۱۹۶	نمایش
		۲۵۴	انرژی	۱۹۸	موسیقی
		۲۵۶	انرژی خورشیدی	۲۰۰	کاریکاتور
		۲۵۷	انرژی گرمایی	۲۰۲	تصویرسازی
		۲۵۸	انرژی هسته‌ای	۲۰۴	پویانمایی
		۲۶۰	صوت	۲۰۶	مجسمه‌سازی
		۲۶۲	نور و رنگ	۲۰۸	معماری
		۲۶۳	نیرو و حرکت	۲۱۰	ورزش
		۲۶۴	حالت‌های ماده		
		۲۶۶	یاخته (سلول)		
		۲۶۷	هوش مصنوعی	۲۱۶	انسان‌های پیش از تاریخ
		۲۶۸	صنعت	۲۱۸	ایران باستان
		۲۷۰	طراحی صنعتی	۲۲۰	مصر باستان

فناوری

هنر و ورزش

بدن انسان

تاریخ

نمایه

۳۲۱ نمایه

ستاره و کهکشان ۱۰

منظومه شمسی ۱۲

خورشید و ماه ۱۴

دنباله‌دار، شهاب‌واره و سیارک ۱۶

فضانورد و فضاپیما ۱۸

فضا

ستاره و کهکشان

ستاره، گوی بزرگی از گاز داغ است که بر اثر واکنش‌های هسته‌ای، نور و گرما تولید می‌کند. کهکشان مجموعه‌ای بزرگ از ستارگان است که کنار هم قرار دارند. خورشید فقط یکی از ۲۰۰ میلیارد ستاره کهکشان راه شیری است و به دلیل نزدیکی به ما، درخشان‌تر از بقیه ستارگان دیده می‌شود. در کیهان حدود ۲۰۰ میلیارد کهکشان وجود دارد.

خوشه‌ها و ابرخوشه‌ها

کهکشان‌ها به صورت خوشه‌هایی، که خود بخشی از ابرخوشه‌ها هستند، در کنار هم قرار گرفته‌اند. کهکشان راه شیری و آندرومدا دو عضو بزرگ از خوشه کوچکی هستند که بیش از ۵۰ کهکشان دارد و به گروه محلی معروف است. این خوشه، خود بخش کوچکی از ابرخوشه محلی است.

کهکشان راه شیری

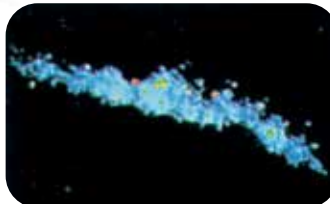
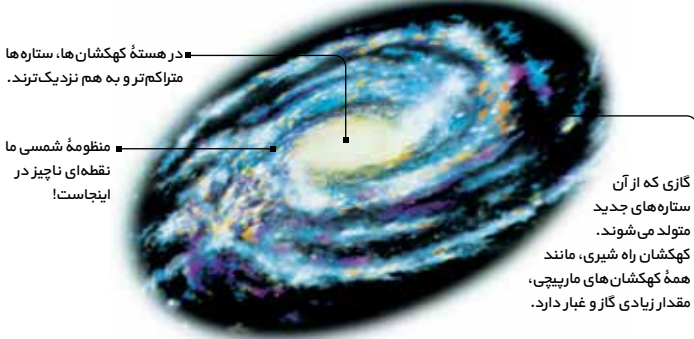
راه شیری، یک کهکشان مارپیچی بزرگ است. عمر این کهکشان حدود ۱۳ میلیارد سال است و تقریباً ۲۲۵ میلیون سال طول می‌کشد تا خورشید یک بار به دور مرکز آن بگردد. در هسته این کهکشان، که قدیمی‌ترین بخش آن است، دیگر گازی باقی نمانده است تا ستاره‌های جدید بسازد. گرچه کهکشان راه شیری، کهکشان مارپیچی به شمار می‌آید، ما هیچ تصویر و مدرکی برای اثبات آن نداریم و فقط حدس می‌زنیم که شکل آن مارپیچی باشد، چون تا به حال هیچ ماهواره یا فضاپیمایی از آن خارج نشده تا بتواند تصویری از آن ارسال کند.

شکل کهکشان‌ها

کهکشان‌ها به سه شکل اساسی دیده می‌شوند: مارپیچی، بیضوی و نامنظم.

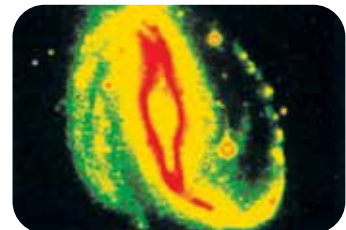
↑ کهکشان آندرومدا، نزدیک‌ترین کهکشان مارپیچی به کهکشان راه شیری است که حدود ۲/۵ میلیارد سال نوری از ما فاصله دارد.

↑ کهکشان‌های نامنظم کوچک‌اند و شکل مشخصی ندارند. مقدار گاز در بیشتر آن‌ها بسیار زیاد است.

↑ کهکشان‌های بیضوی، گرد یا بیضی شکل‌اند و گاز و غبار بسیار اندکی دارند.

↑ کهکشان‌های مارپیچی میله‌ای یک میله مشخص دارند که بازوهای کهکشان به آن چسبیده است.

درخشان‌ترین ستاره‌ها

نام	صورت فلکی
خورشید	-
شعرای یمانی (شباهنگ)	کلب اکبر (سگ بزرگ)
سهیل	شاه‌تخته (حقال)
رَجل قنطورس	قنطورس
سیماک رامح	عوا
نسرواقع	شلیاق (چنگ رومی)
عَیَوق	مُسمیکَ العناب (ارابه‌ران)
رَجل الجبار	جَبَّار (شکارچی)
شعرای شامی	کلب اصغر (سگ کوچک)
آخزلنهر	نهر

